

ZENÉS ŐSZ A KÖNYVTÁRBAN¹

*„Senki sem hasonlítható Chopinhez – magányos,
egyedülálló csillagként ragyog a művészet égboltján.”*
(Liszt Ferenc)

2003-óta vagyok könyvtáros tanára a PTE GYÁIG Deák Ferenc Általános Iskolájának. Kezdetektől fogva fontosnak tartottam a zenei világnapokról, nemzeti évfordulásainkról való megemlékezést. Nem egy ünnepi műsor, hanem vetélkedő, programsorozat, zenehallgatási délután rendezésével a könyvtárban, könyv és könyvtárhasználatba ágyazva. Iskolánk Könyvtár – Pedagógiai Programjának Nevelési Terve kiemelten foglalkozik az olvasóvá nevelés mellett a zeneértő és a zenét szerető fiatalok könyves környezetben való nevelésével.

A 2024/25-ös tanév első felére olyan programsorozatot terveztem, melyen a 175 évvel ezelőtt, Párizsban elhunyt Frédéric François Chopinre emlékezünk.

Hat osztályból 17 csapat jelentkezett (3.-4.-5. és 7. évfolyamból). Mivel könyvtárunk befogadó képessége ennél jóval kisebb, ezért háromszor ismételtünk minden foglalkozást, így egyszerre 6 négy fős csapattal dolgoztunk. Két hallgatómmal osztottuk meg a feladatokat, felkészülés, feladatírás, órartartás, javítás, pontozás... Az ő számukra még nehezebbé tette a munkát, az a folyamatosan bent ülő 8 hospitáló hallgató, akik figyelték minden cselekedetüket, mondatukat.

Engem megerősített a témaválasztásomban és az ötletem megvalósításának formájában hospitálási naplójuk olvasása. A legtöbbjük ismerete annyi volt, hogy Chopin lengyel zeneszerző, zongoraművész. Néhányan azért a korszakot is be tudták határolni, amikor élt, de kortársakat már kevesen tudtak említeni. Konkrét műveket csak a gyerekkorában zeneiskolába járó és zongorázó egy hallgató tudott mondani. Így aztán élvezték az órákat, ők is kérték a feladatokat, melyeket a gyerekeknek kiosztottunk, rendkívül pozitívan értékelték a két tanító hallgatóm munkáját, felkészültségét.

A gyerekek csak annyit tudtak, hogy a zene, zeneszerzők élete, zenehallgatás iránt érdeklődő tanulókat várok négy fős csapatba szerveződve, 4 alkalommal, könyvtári foglalkozásokra (ez számunkra 12 alkalom volt).

¹ Nyirő Gizella könyvtárostánár (PTE GYÁIG Deák Ferenc Általános Iskolája)

Mivel semmi konkrétumot nem árultunk el nekik a nevezés alatt, így rejtvényfejtéssel indítottuk az első alkalmat. A Periódusos rendszer segítségével kellett megfejteniük, ki az a híres zeneszerző, akinek az életével, munkásságával, kortársaival, hozzájuk fűződő kapcsolatával és avval a történelmi korszakkal fogunk foglalkozni a következő órákon, amelyben élt.

Szén	Hidrogén	Oxigén	Plutónium első betűje	Jód	Nitrogén
------	----------	--------	-----------------------	-----	----------

A 7. évfolyamos két csapatot kivéve, a periódusos rendszer ismeretlen volt a számukra, így röviden bemutattuk nekik a lényegét, felépítését, használatát.

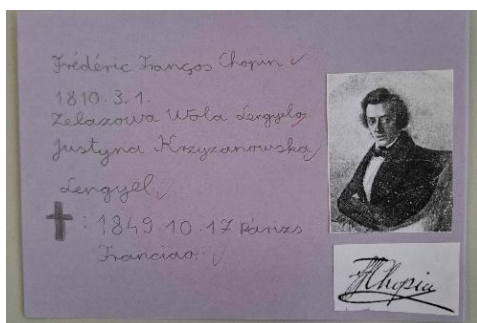
Ezután borítékban megkaptak mindent, ami szükséges a zeneszerző igazolványának elkészítéséhez. Fotó, aláírás és egy rövid, de az igazolvány készítés szempontjából sok adatot tartalmazó névjegyet, melyet később még használtak más feladatokhoz is. Nekik kellett kiszűrni a releváns adatokat és az igazolványt elkészíteni.

	<u>Névjegy</u> Frédéric François Chopin lengyel zeneszerző és zongoravirtuóz Született: 1810. március 1., Zelazowa Wola, Lengyelország Meghalt: 1849. október 17., Párizs, Franciaország Szülők: Nicolas Chopin, Justyna Krzyzanowska Testvérek: Emilia Chopin, Ludwika Jędrzejewicz, Izabela Barciński Iskolái • Chopin University of Music • Varsói Egyetem
--	--

	Élettárs • Maria Wodzińska (1836 – 1837. március) • George Sand (1837 – 1847. július) Temetés helye: Père-Lachaise temető, Párizs, Franciaország Állampolgárság: Lengyel
---	---

A különféle korosztálynak hozzájuk illő, könnyen használható lexikonokban kellett adatokat gyűjteni. A 7. évfolyam a Brockhaus Riemann Zenei Lexikon 1. (1979) valamint a Magyar Nagylexikon 5. kötetéből (1997) dolgoztak.

A fiatalabbak pedig a Ki kicsoda a klasszikus zenében (2002), a Britannica Hungarica Kisenciklopédia: Klasszikus zeneszerzők (2014), és Cs. Nagy Zoltán: Híres zeneszerzők (2015) című könyvéből kerestek információkat. A kérdések Chopin életére és híres kortársakkal való kapcsolataira vonatkoztak.

Az ismerhették-e egymást kérdésre az igen, nem válasz kevés volt. Pontosan, egyértelműen megfogalmazott válaszokat kértünk tőlük. Mindegyik híres emberről képet kellett keresniük könyvben vagy interneten. Ezeket többször is megmutattuk nekik, mivel később egy képfelismerő feladatban kerültek elő újra ezek a kortársak.

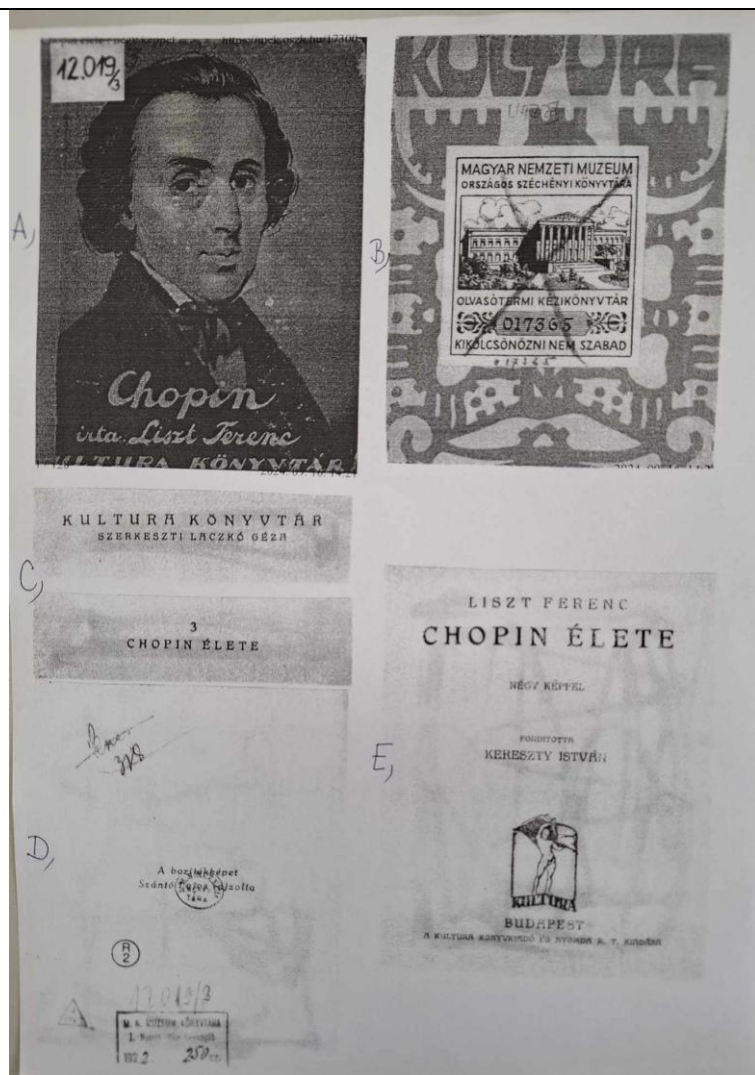
A) Chopin és Liszt Ferenc B) Chopin és Balzac C) Chopin és Berlioz D) Chopin és Heine E) Chopin és Delacroix	F) Chopin és Aurore Dupin G) Chopin és George Sand H) Chopin és Madame de Rothschild I) Chopin és Paganini	K) Chopin és Joseph Elsner L) Chopin és Tobias Haslinger M) Chopin és Bellini P) Chopin és Dickens
---	--	--

A XIX. századra, azon belül is a reformkorra való ráhangolódás egy szókereső segítségével és a történelem szakos hallgatóm ügyes összefoglalójával történt.

R E F O R M X F Z P G Y R U I
 C V N O K T Ü R N K W U O Q C
 D J B B R Z O N G O R A M G H
 L I S Z T C J M R X M M A I O
 S L H U G F X R Y P B A T H P
 D I C K E N S U A V N Z I U I
 C K W A C Z Y A G K E U N N N
 Q O M U N K Á C S Y G R K M L
 F T E V E R D I X L H K A P Q
 F T G O G O L C L F H A K D C
 B A N É P E K T A V A S Z A W
 N E M Z E T I S É G K B I F Q
 F F O R R A D A L M A K A H W
 R N A C I O N A L I Z M U S L
 O L A S Z E G Y S É G M I J N

GOGOL	MUNKÁCSY
NÉPEKTAVASZA	MAZURKA
LISZT	ROMATINKA
FORRADALMAK	REFORM
NACIONALIZMUS	NEMZETISÉG
DICKENS	NOKTÜRN
VERDI	OLASZEGYSÉG
CHOPIN	KOTTA
ZONGORA	

Chopin és Liszt Ferenc kapcsolatával kiemelt hangsúllyal foglalkoztunk. Az egyik feladatban az OSZK tulajdonában lévő Liszt Ferenc Chopin élete című könyvének néhány kimásolt oldalával könyvészeti feladatot terveztünk.

Kérdések a könyvről, megválaszolásuk a mellékelt hiteles helyek segítségével.

1. Mi a könyv címe?
2. Ki az írója?
3. Melyik sorozatban jelent meg?
4. Ennek a sorozatnak hányadik tagja?
5. Melyik könyvtár tulajdona?
6. Mennyi a leltári száma?
7. Miért kellett a könyvet magyarra fordítani?

Igaz - Hamis állítások
 A könyvet A Kultúra Könyvkiadó és Nyomda R.T. adta ki Budapesten.
 A könyv illusztrált.
 A borítókép egy festmény Chopinről.

A képek betűjelét kellett a táblázatba írni.

Könyvborító	
Előzéklap	
Címlap	
Címlap verzió	
Exlibris található a lapon	
Leltári szám megtalálható rajta	

Egy másik feladat Chopin és Liszt megismerkedése és közös „gyerekkora”, barátsága. A ChatGPT alkalmazással szerettünk volna egy rövid szöveget

alkotni, de akárhogy is módosítottuk a kérés megfogalmazását, nem az lett belőle, amit vártunk. Így inkább Eckhardt Mária Liszt és Chopin című írását használtuk fel, melyet a Parlando 1997. májusi számában olvastam még 2011-ben, amikor Liszt Ferenc születésének 200. évfordulójára készültem kiállítással, komplex művészeti foglalkozásokkal. Ebből az írásból vettünk ki részleteket, hogy jobban bele lássanak a gyerekek a két virtuóz gyerekkorába, barátságába.

Minden foglalkozáson hallgattunk Chopin műveket, részleteket. Egy előre összeállított Zenehallgatási listát kaptak meg a csoportok, ezzel dolgoztak. Ennek a megfelelő oszlopába válaszoltak kérdésekre: Milyen a hangulata, a ritmusa? Milyen mozgást képzelsz el rá?...

Másik oszlopba a zenemű nevében szereplő számukra ismeretlen műfajok magyarázatát kellett leírni. Ehhez Darvas Gábor Zenei mini lexikonát (1974), Darvas Gábor Zenei zseblexikonát (1978) Bakos Ferenc: Idegen szavak és kifejezések szótárát (1978) és a Magyar értelmező kéziszótár 1-2. kötetét is használták.

1. g-moll **mazurka**
2. h-moll **scherzo** op. 20
3. cisz-moll **polonéz** op. 26 No.1
4. a-moll mazurka op. 59
5. cisz-moll **noktürn** op. 27 No.1
6. Asz-dúr „hősi” polonéz op. 53
7. Nocturne op. 9 No. 2
8. **Fantasie** Impromptu Op. 66

A lista vastagon szedett fogalmain kívül, még megkeresésre kerültek az etűd, zongoraverseny, ballada, szonáta, prelűd, keringő szavak is.

A zenékre készültek hangulat festmények, rajzok. A zeneművek hangulatát, a gyerekekre gyakorolt hatását színek, színcsíkok kiválogatásával, textil darabok, textúrák választásával, képek keresésével is kifejezték.

Nagy kedvencük volt a villámverseny.

- Ki ismer fel rövid leírás alapján több műfajt?
- Ki ismer fel több zenei részletet?
- Ki ismer fel több kortársat képről?

Összehasonlító elemzésre Chopin Asz-dúr „hősi” polonéz op. 53 és Smetana: Moldva, valamint Csajkovszkij Diótörő című műveit választottuk ki. Az összehasonlítás szempontjai a következők voltak:

- Hogyan használják a dinamikát a zeneműben? (vannak-e csendes - hangos, gyors-lassú részek)
 - Milyen hangszereket hallasz?
 - Mik voltak a zene főbb érzelmei?
 - Milyen tempóban játsszák a zenét?
- Vannak-e visszatérő motívumok vagy dallamok?

A melyik tetszett a legjobban és miért, erősen megosztotta a jelenlévőket. Az indoklások változatosak, a gyerekek tapasztalatait, pillanatnyi hangulatát tükrözte.

Előre tervezett feladat volt a képeslap írása Chopin nevében haza Lengyelországba a szüleinek. Igazán megható, kedves írások születtek. Viszont előfordult néhány, amelyben olyan állítások is bekerültek, amelyek Chopin életében még nem voltak. Ilyenek a – Tegnap jártam az Eiffel toronyban. - Remélem láttátok a tv által is közvetített koncertemet...

Ezeket hallva jött az ötlet, ellenőrizzük le a képeslapokban foglaltak igazságtartalmát. A gyerekek a vitathatatlan tényeket, hogy nem járt az Eiffel toronyban, hiszen még nem állt, és tv közvetítések sem voltak, annyival nyugtázták, hogy ő nemcsak csodagyerek, virtuóz volt, de ezek szerint időutazó is. Innét jött a következő kérdés: Mit változtatott volna meg az életében, ha valóban az lett volna? A sok ma fontos dolog mellett elhangzott az is, hogy kora történelmi eseményeit változtatná meg, hogy vissza tudjon térni hazájába, ahányszor csak tud, élete végéig.

Filmnézés is belefért az órákba, igaz csak egy rövid részlet elejéig Chopin vágyakozás a szerelemre című filmből.

Kérdések:

- Ki játszik Chopin előtt?
- Kitől játszik az első fellépő?
- A visszaemlékezésben a sorompón milyen címer, madár látható?
 - Melyik városban játszódik az esemény?
 - Chopin hova akar utazni?
 - Felismertétek-e a zenét?
 - Milyen származású az inas?

Napjainkban egyre többször fordulunk ChatGPT alkalmazáshoz. Gondoltuk, próbáljuk ki, mit tudunk használni az általa készített szövegekből. Rövid szövegeket kértünk tőle, rejtvényt, totót, találóskérdést. Ezek átszerkesztése után feladatba ágyasztuk őket. A leginkább használható két vitatéma volt. A 7.-es csapatoknak kellett érveléssel bemutatni véleményüket és megvédeni álláspontjukat.

A két téma:

- A valóság és a fikció Chopin életében – Mennyire befolyásolta Chopin életének legendás, romantikus képe műveinek értelmezését? Hogyan hatott a magánélete a zenéjére?
- Chopin és a nacionalizmus – Hogyan tükrözi Chopin zenéje a lengyel kultúrát és identitását, és milyen szerepet játszott a politikai eseményekben a 19. század során?

Nem volt könnyű, de jól előkészítettük a zenehallgatásokkal, a történelmi háttér megbeszélésével, a filmrészlettel, így nehezen indult, de annál hevesebb vita lett belőle. A gyerekek utólag ezt élvezték a legjobban.

Mivel az órák könyvtári környezetben zajlottak, rengeteg könyves keresés volt a zenehallgatás, alkotás mellett. A csapatok a kilépő kártyákon egyértelműen megfogalmazták, hogy nagyon tetszett nekik a program, sok újat tanultak, jó volt hosszabb részleteket hallgatni a művekből. Kiemelték a hallgatóim munkáját, külön érdekes volt számukra a mikrotanítás adta közvetlenebb kapcsolat velük. Mindenki úgy nyilatkozott, hogy máskor is örömmel jönnének ilyen foglalkozásokra. Többen kiemelték, hogy olyan csapatban dolgoztak, amilyen összetételűben eddig nem, és ez milyen jó volt. Az elvégzett feladatokra mindig pontot kaptak, melyeket egy pontozó lapon vezettek. A jutalmazásukat eredetileg évfolyamonként gondoltuk, de mivel az egyik 4. évfolyamos csapat abszolút első lett, így évfolyamtól függetlenül lett az első három csapat értékelve. A legfiatalabbaknál (3.évf) pedig két külön díjat adtunk, a legjobb levélírónak és a legszebb rajzot készítőnek.